

**ДАНИ
ТЕОДОРА
ПАВЛОВИЋА**

Година јубилеја

Приредио
Радован Влаховић

БАНАТСКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР
Ново Милошево, 2014.

ТЕОДОР ПАВЛОВИЋ, ЈАВНА, ПОЛИТИЧКА И КЊИЖЕВНО-ПУБЛИЦИСТИЧКА ДЕЛАТНОСТ

Теодор Павловић је рођен 14. фебруара 1804. године у торонталској жупанији, у цивилној управи кикиндског дистрикта, тачније у банатском селу Карлово (Драгутиново, данашње Ново Милошево), као млађи син Павла Павловића, чизмара и дугогодишњег месног кнеза, и Јелисавете Матић². образовање је започео у родном месту, код учитеља Тимотија Балтовића, гимназију је учио у Хацфелду, Темишвару, Великој Кикинди, Сегедину и Сремским Карловцима, где је због изражене марљивости и бистрине стекао наклоност професора Глигорија Лазића, познатог оновременог писца. Иако се озбиљно припремао за студије теологије, ипак је, пре свега захваљујући саветима професора и најближих пријатеља, завршне разреде (филозофију) положио у Сегедину, а потом је прешао у Пожун (дан. Братиславу), где је 1825. године завршио правни факултет. По окончању студија отишао је у Пешту, где се запослио у добро разрађеној адвокатској канцеларији Михаила Витковића, познатог српског песника и родољуба. У новом окружењу Павловић је успешно савладао адвокатуру и као веома комуникативан стекао је широк круг познаника и пријатеља, како међу Србима, тако и међу Мађарима. Код Витковића је имао прилику да се сусреће и са Стефаном Сечењијем, који је на Павловића оставио снажан утисак и доцније му је био узор приликом остварења мисије културног агитатора и реформатора српског народа. Убрзо после одвајања од Витковића и отварања сопствене адвокатске канцеларије послови су му за кратко време кренули веома успешно. Са урођеном способношћу да лако успоставља познанства и брзо склапа пријатељства, Павловић је упознао скоро све значајније личности у Пешти и Угарској тога времена. Постао је близак пријатељ Саве Текелије, великог српског родољуба и мецене, који га је узео за личног секретара, адвоката и саветника. Био је у добрим односима са митрополитом Стеваном Станковићем, Павлом Трифунцем и Исидором Николићем Србоградским, и врло присан са Александром Стојачковићем, Ђорђем Стојаковићем и Јованом Суботићем.

---

² Павловић је имао рођеног брата Јована, који је живот провео у Карлову.

Поседовао је широко образовање и изузетну склоност ка уметности. Као добар човек и велики хуманиста, свуда је подржавао и пропагирао филантропске акције, а сам је помагао сиротињу, нарочито сиромашне српске студенте у Пешти, у мери до које су му то скучене финансије допуштале. Немирног духа и невероватне енергије, увек жељан изазова и борбе, имао је изражену склоност ка политици и политичкој делатности.

Веома рано почео је да сарађује у *Летопису* као преводилац дела Хорација, Шилера, Волтера и других класика, а за уредника овог часописа изабран је 1832. У кризном периоду историје Матице српске, убрзо после њеног обнављања, постављен је 1837. године за њеног секретара. За кратко време, довођењем нових чланова, учлањивањем српских општина и истакнутих српских личности, као и сакупљањем прилога, Павловић је успео да обнови Матичин фонд и напуни касу, коју је затекао празну у моменту ступања на нови положај, па се због свега тога може сматрати обновитељем Матице српске.

Покренуо је 1835. године *Сербски народни лист*, а три године касније *Сербске народне новине*, као и женски алманах *Драгољуб*, којима је значајно утицао на национално буђење, културно уздизање и просвећивање српског народа, нарочито Срба у Угарској. Проблемима реформе правописа и језика, као и национално-политичке делатности, које је посматрао као део јединственог политичког питања, приступао је са конзервативног становишта, па се супротставио струји окупљеној око Вука Караџића, која је те проблеме посматрала са становишта књижевно-језичког јединства. Овакав приступ, који се дугорочно показао као исправан по српске националне интересе, као и сукоб са илирцима и илирским покретом, који га је иступио до позиције челника противилираца, био је изазван жељом Павловића и његових следбеника да узму у заштиту српско национално име, црквенословенски језик, ћирилично писмо, православне обреде и традицију источно-византијске културе, као инструменте одржања вере и народности и њихове заштите од настрадаја „римске богомољске столице”.

Многобројне дужности – уредника *Летописа*, секретара Матице српске, уредника и издавача два листа и једног часописа – оптерећивале су Павловића у великој мери, тако да је почео да занемарује свој адвокатски позив и губи парницу за парницом, све док у једном моменту није био принуђен да затвори адвокатску канцеларију и посвети се искључиво публицистичком раду.

У политичком сукобу између конзервативног схватања државе и владања, које је заступао кнез Милош, и, за то време напредних идеја, које су заступали уставобранитељи, Павловић се недвосмислено сврстао уз

„уставовце“, чији су му политички погледи били блиски. Стога их је свесрдно помагао и јавно подржавао у својим листовима, тако да су његове *Новине* у појединим моментима више личиле на пропагандно гласило нових власти у Кнежевини Србији него на независни политички лист. Сходно својим уверењима, Павловић се чак и политички ангажовао, па се у ситуацији када је покретано питање наследности кнежевског достојанства недвосмислено залагао за то да се ово право додели Александру Карађорђевићу. Управо из тих разлога нашао се повређен и разочаран понашањем новоуспостављених власти у Србији, које су се по угушењу револуције 1848. прикључиле организованој кампањи путем штампе, са циљем свеукупног дискредитовања Павловића међу Србима. Повукавши се из јавног живота, здравља нарушеног доживљеним нервним сломом, извесно време провео је у кући свог пријатеља лекара Константина Пејчића у Панчеву. Тренуци луцидности, када је успевао да сагледа свеукупну ситуацију у којој се налазио – своју болест, понижавајући положај сиромаша, који живи од помоћи брата и најближих пријатеља, без могућности да настави публицистички рад, уз све то, заборављен, остављен, па чак од српске јавности оптуживан, поново су га увлачили у депресију и све дуже периоде помрачења свести, са којима није био у стању да се избори. Умро је у педесетој години живота, 12. августа 1854, у родном месту, где је и сахрањен.

О великом угледу који је уживао међу суграђанима и сународницима сведочи и податак да је предлаган за „вишег школског надзиратеља“ српске православне школе у Пешти и за директора виших школа у Бачко-бодрошком и Торонталском дистрикту и у Вршачком срезу 1848. године. Заједно са Димитријем Деметром заменио је Вука Караџића и Ивана Мажура нића на месту уредника термилошког речника.

Као ватреном присталици романтичарских панславистичких идеја и следбенику Јана Колара Руска академија му је 1836. године, у знак признања за напоре које је уложио за јачање руско-српске сарадње, уручила златну медаљу. Због заслуга које је имао за развој српске књижевности и публицистике, 1844. године изабран је за дописног члана Друштва српске словесности.

Павловић је добро говорио руски, словачки, пољски, чешки, мађарски и немачки, и веома се често бавио превођењем.

Својом делатношћу у области просвете, културе и политике Павловић је за собом оставио неизбрисиве трагове. Као активни јавни посленик, национално свестан и реалан, он је целокупан свој практичан рад посветио остварењу животне идеје да свеукупним реформама помогне материјални и културни препород српског народа. Средство за њено испуњење Павловић је нашао у *Новинама* и *Листу*, којима је значајно допринео развоју и јачању

народне свести, што је омогућило да Срби у Угарској за време револуције 1848. године покажу довољно зрелости, снаге и способности да формулишу и остваре своје националне циљеве, који су постали реалност добијањем територијалне аутономије – проглашењем Српске Војводине, као најефикаснијег начина за очување националне и верске индивидуалности.

Павловић заузима једно од најистакнутијих места и у историји српске журналистике. По угледу на модернију и развијенију западноевропску штампу, у својим *Сербским народним новинама* завео је уводни чланак и дописе, дајући им оригиналност, свежину и богатство садржине, и на тај начин је постао узор генерацијама новинара које су следиле. Готово без изузетка, сви сарадници Павловићевих листова били су врхунски интелектуалци оног времена. Поред тога, у његовим листовима прилику да се први пут јави добио је и приличан број млађих песника и до тада још неафирмисаних књижевника.

Он се може сматрати и творцем књижевне журналистике, јер је његов *Сербски народни лист* први српски периодични књижевни часопис.

Велики поштовалац народне прошлости и традиције, па самим тим и Српске православне цркве као њеног неодвојивог дела, Павловић је заслужан и по томе што је зачетник прослављања празника Светог Саве, патрона српских школа.

Павловићева политичка и новинарско-публицистичка делатност је добрим делом позната, како на основу мемоарских дела његових савременика,³ тако и на темељу списа његових биографа⁴ и посредством историографских радова истраживача културно-политичке историје Срба у Угарској прве половине XIX века.⁵ За разлику од овог, мање-више познатог дела Павловићевог рада, мало је оних који се могу похвалити да су упознати, макар и у фрагментима, са његовим књижевним стваралаштвом. Бројне су и разноврсне области Павловићевог списатељског рада и широког интересовања, почевши од његових политичких ставова, преко активности на пољу културе, пре свега у вези са у то време изузетно актуелним питањем

³ Јаков Игњатовић, *Репсодије из прошлог српског живота*, Нови Сад 1953; *Живот Дра Јована Суботића (Автобиографија)*, књ. I, Нови Сад 1901, књ. II, Нови Сад 1902.

⁴ Константин Пејчић, *Житије Теодора Павловића, новинара и списатеља српског*, Нови Сад 1857; Јован Суботић, „Теодор Павловић и његов положај у животу нашега народа“, *Летопис Матице српске*, књ. 114, Нови Сад 1996.

⁵ Марко Малетин, „Теодор Павловић“, *Гласник Историјског друштва у Новом Саду*, 8 (1835), 371–396; 9 (1936), 32–64, 284–299; 365–383; Василије Ђ. Крстић, *Историја српске штампе у Угарској, 1791–1914*, Нови Сад 1980; *Теодор Павловић и његово доба, (Зборник радова)*, Нови Сад 1988; Петар В. Крстић, *Пречани и шумадинци, Теодор Павловић и „Сербске народне новине“ о Кнежевини Србији (1838–1848)*, Београд–Нови Сад 1996.

језика, као и просвете и образовања у целини, па све до његовог рада као писца и јавног делатника.

Свеукупно Павловићево књижевно делање, па и ангажовање као националног и културног агитатора и реформатора српског народа, посебно Срба у Угарској, мора се посматрати као резултат огромног утицаја који је својим рационалистичким идејама Доситеј Обрадовић извршио на млађе савременике.⁶ Са Доситејевим радом Павловић се упознао још у гимназијским данима. Уочавајући потребу да се што пре и целовитије изврши реформа српског друштва, Павловић се често позивао на „здрав разум“, који је Доситеј прогласио за врховног судију у размишљању и раду. Код Павловића је заступљен и велики број Доситејевих идеја и мисли, као што су, на пример, верска питања, питање односа човека према Богу и религији, питање друштвеног уређења, морала у друштву, као и дужности чланова друштва. У својим текстовима често је постављао и питања породичног морала, дужности млађих и старијих и њиховог међусобног односа, састављао је хвалоспеве науци и култури и покушавао да пружи доказе њиховог огромног утицаја на друштво.

За Павловића је од изузетне важности било питање друштвене реформе, па је њихов развитак, тумачење и популарисање у значајној мери заокупљало његову пажњу. На плану практичног буђења и унапређивања сопственог народа Павловићев узор представљао је реформаторски рад грофа Стефана Сечењија, чије је непосредно, мудро и систематично ангажовање дало више него плодне резултате у свеукупној реформи мађарског друштва.⁷ Изузетно ценећи личност и дело „великог грофа“, како га је називао, Павловић се у највећој мери ослањао како на његова искуства у непосредном деловању, тако и на стечена знања на пропагандном пољу, па је национално-економску пропаганду својих листова устројавао користећи се резултатима које је остварио Сечењијев *Јеленкор*, путем којег је овај пласирао идеје о препороду мађарске нације економским, политичким и културним развојем земље.⁸

Ипак, Павловић се није зауставио само на прихватању рационалистичко-просветитељских идеја. Новинар по вокацији, сматрајући то делом својих обавеза, пажљиво је праatio развитак страних књижевности и, колико год су му то околности допуштале, уносио је нове идеје у своје листове.

⁶ Марко Малетин, „Теодор Павловић међу духовним струјама“, *Гласник Историјског друштва у Новом Саду*, 9 (1936), 365–368.

⁷ Више о томе види: Петар Крестић, „Сербске народне новине о Стефану Сечењију, поводом 200–годишњице рођења“, *Зборник Матице српске за историју*, 44 (1991), 111–116.

⁸ Исто.

Будући да је још у раној младости био у прилици да се упозна са писцима немачког класицизма, Павловић је показивао велику наклоност ка класицизму и идејама новог хуманизма,⁹ што се можда најбоље може сагледати из ватрене и истрајне подршке успостављању Српског народног позоришта, које, како је тврдио, „би масу народну лакше у гомилу скупљало, добродетељи красоту и цену пред очима људи дизало, поруку пак и злу жиг стида, срамота, и казни пред јавности давало.“¹⁰ Међутим, романтизам и романтичарске идеје били су они који су извршили велики утицај на целокупна тадашња духовна струјања, па су оставили трага и на Теодора Павловића и његов рад. Ове идеје Павловић је усвојио пре свега од Јана Колара, словачког песника, препородитеља и истакнутог панслависте, а затим великим делом посредним путем, преко мађарских романтичара, док је знатно мањи био непосредни утицај који је потекао из колевке романтизма, Немачке, и њене књижевности тога времена. Поред прихватања Русоове идеје о повратку природи и природном начину живота, која је одсликавана у бројним, квалитетним и топлим текстовима о природи и појавама у њој, под утицајем браће Фридриха и Аугуста Шлегела, који су се често појављивали на страницама његових листова, Павловић је присвојио образац по којем је Исток представљао културни идеал романтичара као „најромантичнији од свих делова света“. Како су, међутим, ове идеје биле преузете посредним путем, оне су код Павловића губиле на изворној вредности а тиме и на значају. За разлику од њих, романтичарску склоност ка народној прошлости (историји), вери и народној поезији Павловић је, попут Хердера, посматрао као исказивање саме народне душе. Његово искрено одушевљење давно прошлим временима и религиозним средњим веком, које се може поредити са ентузијазмом исказаним на плану просвећивања српског народа у Угарској, као и код највећег дела Јужних Словена, по свему судећи је настало под утицајем угарског, чешког и словачког романтизма, као и писања Милована Видаковића, утицајног српског романтичарског песника.¹¹ Своје симпатије према романтизму исказао је и практичним радом: као велики поштовалац Српске православне цркве он је био тај који је увео прославу св. Саве као патрона српских школа како би, указујући на пример трудољубља и личног пожртвовања, међу сународницима ојачао национално осећање, као предуслов успешног националног рада.

⁹ Павловић је хуманизам дефинисао као „изображен разум сојужен с духом“.

¹⁰ Константин Пејчић, *Житије Теодора Павловића, новинара и списатеља српског*, Нови Сад 1857, 48–49. Види и текст „Позориште/Народно позориште/Српско народно позориште“, *Летопис Матице српске*, 1837, књ. 41, св. II.

¹¹ М. Малетин, *нав. дело*, 379.

Најбројнији и по обиму највећи су прилози који показују Павловића као изразитог homo politicus-a, што се најбоље може потврдити увидом у његову библиографију. Међу његовим радовима истичу се текстови уперени против илирског покрета. Павловић је на самом почетку овог покрета исказао симпатије према његовим идејама, сматрајући да се интереси српског народа у Монархији и илираца у више тачака поклапају и преплићу – пре свега у одлучној борби против мађаризације, као и у прокламованој панславистичкој оријентацији челника илираца, тако да је у више наврата, чак, био у прилици да смирује узавреле страсти усмерене против следбеника Људевита Гаја. Међутим, како је време одмицало, Павловић се све више удаљавао од илираца и њиховог рада, уочавајући велику опасност по очување српског националног идентитета у упорном и непрестаном инсистирању илираца на брисању националног имена у корист, како је тврдио, „туђег“ и „мртвог“ имена илир. Сматрао је да се Срби ни по коју цену не смеју одрећи свог националног имена, већ да би било добро да се, уместо тога, у циљу даљег зближавања сродних народа на простору Балканског полуострва, у народу пропагира идеја о прихватању имена „југословен“ као заједничког назива за словенска племена која су насељавала овај регион. Поред тога, Павловић је устао и у одбрану црквенословенског језика, ћириличног писма, као и православних обреда и традиције источновизантијске културе, сматрајући да су угрожени идејама које пропагирају представници илирског покрета, чији је дугорочни циљ даље продирање римокатоличанства на Исток.

Иако је сукоб са илирским покретом започео као уредник *Летописа*, у једном од његових бројева Павловић, који је преузео вођство у овом својеврсном ратовању против илираца, као и незваничну титулу „свих антиилира коловођа“, у својој публицистичкој, али, истовремено, и политичкој борби, користио се пре свега својим *Сербским народним листом*, а у знатно мањој мери и *Сербским народним новинама*. Са пуно жара и националног заноса он је у разноврсним прилозима, готово из броја у број, у периоду од 1837. до краја 1841, а потом, тињајући, све до слома револуције 1848. и повратка Хрвата старом националном имену, узимао у заштиту све што је носило предзнак „српско“, било да је у питању нација, вера или традиција.¹² Он је замерао Гају и његовим следбеницима да писањем у *Даници илирској* игноришу српско име, мењају га у *Илир*, као и да врше језичке преправке у складу са „илирским благогласним увом“¹³. Ипак, чини се да је изузетно бескомпромисан био према Србима – присталицама илирског

¹² П. В. Крестић, *нав. дело*, 89–90.

¹³ *Сербске народне новине*, бр. 73, 20. IX 1842, 297.

покрета, који су представљали предмет његовог посебног интересовања, а на чијој је критици испољио сву оштрину и полемичност свог новинарског пера. Тако је изузетном „пажњом“ обасуо професора Петра Јовановића, уредника *Бачке виле* и носиоца илиризма код Срба, проглашавајући га за „српског именуубицу“ а његове новине за „српства отровницу“.¹⁴ Колика је била силина тих напада најбоље се може видети на основу једног Јовановићевог текста, објављеног у наставцима у Павловићевом *Листу*. Полемишујући са Јовановићем, Павловић је изнео чак 43 изузетно оштре критичке напомене, којима је пропратио писање *Илира из Бачке*, чије је идеје покушавао да потисне из српске средине. Ништа мањом жестином осуо се и на његовог ученика, публицисту, писца и уредника *Видовдана*, *Пештанско-будимског скоротече*, *Српских новина* и *Подунавке*, Милоша Поповића (Даничара), али ни остали Срби који су сарађивали са Покретом нису били поштеђени. Упоредо са оштром осудом њиховог учешћа у „антисрпској работи“ Павловић је развио снажну противилирску кампању, којом је извршио притисак на Србе присталице илиризма и у значајној мери успео да растера бројне писце Србе – сараднике из проилирских листова, као и да убеди колебљиве да се те сарадње уопште и не прихватају.

Павловићев изражен политички темперамент лако се може уочити и у текстовима у његовим *Новинама* насталим по избијању револуције 1848. године, када је бунтовним и распламтелим тоном позивао Србе из Угарске на борбу за остварење својих националних права, као и у бројним полемичким текстовима. Књижевне полемике, нарочито питања језика и правописа, заузимале су посебно место у Павловићевим листовима било да је он био незаинтересовани посматрач, било, што је био случај далеко чешће, да је био једна од страна у сукобу. Поред већ поменуте вишегодишње и жестоке полемике са илирцима и њиховим симпатизерима, није се устручавао да нападне ни Јанка Шафарика када је овај написао позитиван приказ *Бачке виле*. Његове оштре критике није био поштеђен ни дугогодишњи сарадник *Листа* Сима Милутиновић Сарајлија, као ни Јован Хаџић (Милош Светић) или Вук Караџић, који се нашао на Павловићевом удару због језичких реформи које је спроводио. Пошто је, у складу с романтичарским поимањем, књижевност и језик сматрао изразима националног бића, па је и питање језика и правописа видео као општеномодно добро, које је, по његовом мишљењу, морало бити предмет интересовања ширих слојева друштва, Павловић се трудио да проблеме који су потресали српска књижевна удружења и литерарне кругове приближи очима јавности. Све по-

¹⁴ Види текст „Опет нешто о Илирству“, *Сербски народни лист*, бр. 14, 3. IV 1842. и бр. 15, 10. IV 1842.

лемике и критике које је публикувао у својим листовима имале су циљ да у јавном животу Срба изграде истинске и трајне вредности.

Доста пажње и простора у својим текстовима Павловић је посветио праћењу и приказивању новообјављених дела домаће и светске књижевности. Посебан простор давао је словенској, и то пре свега руској књижевности, што је била последица његове доследне панславистичке оријентације. У мањем обиму се искушао и као писац поезије, махом песама поучног карактера, али, вероватно наслутивши скромност свог талента, овој области свог стваралачког рада није посветио више времена.

Није без значаја ни његова списатељска делатност као биографа и писца некролога о више Срба значајних представника епохе, као што су, на пример, били Сава Текелија, Гаврило Витковић, Катарина Ивановић или Димитрије Давидовић. Приказујући их с пуно топлине и пијетета, Павловић, следећи Плутархов образац, указивао је на њихове примере и истицао их као узоре које треба следити.

Веома битан део Павловићевог рада и стваралаштва представљају текстови којима се подстиче осећање припадности српству. Они приказују Павловића као врсног новинара и интелектуалца, који је врло добро разумео положај у којем се српски народ налазио, као и све проблеме које је стварала подељеност његовог националног бића у више држава. Стога, свестан суштинског значаја који за његов народ има изградња осећаја националног поноса и народног јединства, прихватио је као један од својих основних задатака рад на националној пропаганди. Из тих разлога користио је сваку прилику да бројним песмама, есејима, историјским освртима, поучним текстовима и разним другим прилозима о Србину, српству и српском духу изнесе мисао како је понос бити Србин и како треба нештедимице приносити жртве на олтар среће и напретка свог, српског народа.¹⁵ Међу такве Павловићеве текстове спадају, поред осталих, *Име рода*, *О поносу који у народу рађа спомен храбрости његових преткова*, *О српском племству и његовом односу према српству* и други слични прилози.

Вредни помена су текстови који прате Павловићев рад на јачању и унапређивању Матице српске. То су, поред осталог, извештаји са годишњих скупштина Матице српске, у којима је подносио реферате о њеној делатности, пригодни говори са отварања појединих свечаности и манифестација, или уводни прилози, као, на пример, онај објављен у обновљеном првом броју *Летописа Матице српске*. Сви ови текстови одишу огромним ентузијазмом и непресушном енергијом, којом зрачи свака Павловићева изго-

¹⁵ М. Малетин, „Теодор Павловић“, *Гласник Историјског друштва у Новом Саду*, 8 (1935), 379–386.

ворена или написана реч, па читалац може боље и лакше да разуме његову комплексну природу и необуздан темперамент, мотиве који су га подстицали на рад, као и свеукупну духовну климу која је владала у Пешти у српској елити тога времена.

Свакако да је једна од значајних Павловићевих делатности био рад на еманципацији жена, као и актуелизовање и популарисање женског питања и проблема код Срба у Угарској. Под утицајем Сечењијевих ставова, који је сматрао да је једна од неопходних мера у циљу свеукупног реформисања друштва било и укључење жена у све поре друштвеног живота, Павловић је донео одлуку да оснује *Драгољуб*, алманах за лепу књижевност, како би превасходно путем културе и образовања пробудио међу женама, у то време изопштених из јавног живота, интересовање за бројна друштвена и државна питања, и на тај начин прокрчио и обезбедио пут до равноправности полова. Без обзира на сумњиву оправданост покретања још једног књижевног листа у средини у којој је, по тврдњи савременика, нажалост не исувише претераној, број читалаца био готово једнак броју писаца, и на чињеницу да су пре његовог гашења изашла само два броја, Павловић је покретањем женског часописа, и, што је далеко битније, указивањем на проблем и потребу уклањања полне сегрегације, утро пут којим ће се у каснијем времену, бар кад су Срби у питању, захваљујући Јаши Томићу и осталим политичким првацима Срба у Угарској, кренути у превазилажење овог проблема. Женским темама и проблемима Павловић је уступио доста простора и у *Листу*, а већина тих текстова имала је превасходну сврху да пружи поуку из свакодневног живота. С том наменом, између осталих, појављују се и Павловићеве ауторски прилози насловљени са *Домаћи Живот* и *Женидба*, чија је основна тема била породични живот, или *Нешто за женске* (реч је о употреби мидера), који се бави питањем моде.

Ако се изузме аграрно питање, изузетно важно за српски народ у Угарској, тешко је наћи поље које је измицало његовом публицистичком перу. У Павловићевим разматрањима налазила су места многа питања од суштинског значаја за српски народ, па и она мање важна. Трудећи се да не изостави ниједан сегмент живота, покренуо је питање пружања отпора мађаризацији и преиспитивања става који би српски народ требало да заузме у односу на Мађаре и Хрвате; анализирао је питање међусобног односа Срба из Угарске и Срба из Кнежевине Србије; борио се против административне корупције; популарисао је идеје о економском и финансијском развоју земље, о уређењу вароши, размишљао о потреби оснивања школског фонда у Србији и покретању Српског народног позоришта; подржавао је

филантропски покрет и покретао акције прикупљања помоћи становништву пострадалом у поплавама. Основни задатак његовог књижевно-публицистичког и практичног рада био је да укаже на оно што је нездраво и слабо у српском друштву, који су његови горући проблеми, и да истовремено понуди могуће и корисне одговоре на питања како те проблеме разрешити или превазићи.